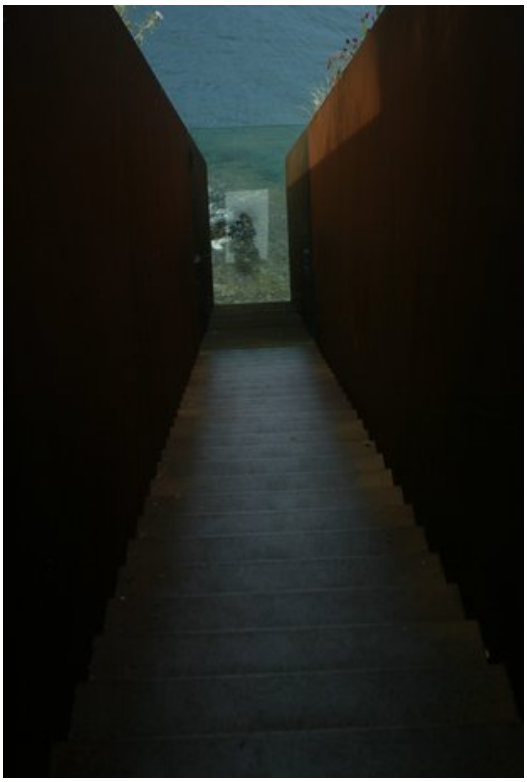
L'indret més bonic del món

L'associació Passatges commemora el vintè aniversari del Memorial de Dani Karavan dedicat a Benjamin a Portbou

Les escales desplomant-se fins al mar, en el monument de Dani Karavan Foto: LLU S SERRAT.

Hannah Arendt va ser la primera persona que va buscar la tomba de Walter Benjamin a Portbou, quan feia poc de la seva mort. Havien coincidit en aquella bulliciosa Marsella de l'any 1940, quan milers de refugiats esperaven una oportunitat per embarcar-se cap a Amèrica o el nord d'Àfrica, o almenys per travessar l'Espanya franquista en direcció a Lisboa. Benjamin no va arribar mai al seu destí, i quan Arendt va viatjar fins al petit cementiri de Portbou on l'havien enterrat, no n'hi va trobar cap rastre, ni una làpida, ni un nom.

Va expressar la seva desolació a un amic comú, Gershom Scholem, però alguna cosa devia atraure-la poderosament d'aquell paisatge rocós assotat per la tramuntana, perquè en la mateixa carta afegia: "És un dels llocs més fantàstics i més bells que he vist mai." Era molt abans que l'artista Dani Karavan (Tel Aviv, 1930) concebés el memorial dels Passatges, però ja hi havia el pressentiment que aquest racó insignificant als confins d'Europa representava una mena de fita, un abisme de rara bellesa entre la caiguda i l'esperança, del qual Benjamin exerciria d'àngel tutelar.

Karavan va interpretar a la perfecció la poètica del lloc amb un monument que no comet cap pecat d'altivesa i fins al qual han peregrinat expressament, rendits davant la seva falta de retòrica, la seva sòbria humanitat, eminents intel·lectuals europeus. Pierre Restany va proclamar la seva admiració davant una instal·lació que invitava a pensar i que desprenia "una bellesa sense presumpció ni teatralitat"; Claudio Magris, convidat per la Universitat de Girona el 2006, va demanar als seus amfitrions que l'acompanyessin també fins al cementiri de Portbou, d'on va tornar "profundament commogut" per la visió del mar caient a plom dins un túnel sense fi.

L'obra, inaugurada el 15 de maig de 1994, ara fa vint anys, i constituïda per diversos elements a l'entorn del cementiri de Portbou (l'escalinata, l'olivera, el petit túmul a terra a manera de sepultura), és en efecte un espectacular exercici de fosa integral amb el paisatge –la terra, la llum, el mar, el vent, l'horitzó, els vius i els morts– que atrau cada any centenars de visitants que volen retre tribut "a la memòria dels qui no tenen nom". "Més de la meitat del turisme que rep Portbou ve atret pel Memorial de Karavan", sosté la crítica d'art Pilar Parcerisas, impulsora, amb l'associació Passatges de Cultura Contemporània que ella mateixa ha constituït, de la commemoració del vintè aniversari del monument, els dies 4 i 5 d'octubre a Portbou. Dani Karavan hi serà, però dosificarà els actes oficials per respectar la festa jueva del Yom Kippur.

La celebració, amb el suport de la Diputació de Girona, el Patronat de Turisme Costa Brava, l'Ajuntament de Portbou i el Departament de Cultura, s'aprofitarà per batejar el passeig del port amb el nom de Karavan i per demanar formalment que el memorial Passatges sigui declarat Patrimoni Mundial de la Humanitat per la Unesco,

una iniciativa que avala l'Ajuntament. El pas de Benjamin per aquest lloc i l'influx del monument de Karavan justifiquen una petició, segons Parcerisas, que es reforça amb el ressò internacional que ha adquirit aquest poble fronterer dins el mapa benjaminià, però també com a metàfora de tots els exilis anònims.

Els actes de commemoració, als quals assistiran el president de la Generalitat, Artur Mas, dissabte dia 4, i el conseller de Territori i Sostenibilitat, Santi Vila, diumenge dia 5, reuniran, a més de Karavan, la seva filla, Noah Karavan, presidenta de l'associació Artists for Public Art 1777; el professor Jordi Llovet, un dels primers i més fins lectors de Benjamin a Catalunya; l'arquitecta Benedetta Tagliabue; Carme Grandas, responsable del catàleg d'art públic de Barcelona; Konrad Sheurmann, de l'associació AsKi de Bonn que va promoure el 1994 l'erecció del monument; el geògraf Joan Nogué; l'arquitecte i crític Xavier Monteys, i l'escultor Pep Admetlla.

Encara està pendent de confirmar la presència de Federico Mayor Zaragoza, president de la Fundació per a una Cultura de Pau i exdirector general de la Unesco, i de l'artista Perejaume, però Pilar Parcerisas avança que el programa expressa un doble propòsit: al mateix temps commemorar l'aniversari d'una obra que ha esdevingut de referència universal i aprofitar el seu exemple per a una reflexió sobre la imbricació entre creació i paisatge.

Art públic i paisatge

Així, a més d'actes de càrrega simbòlica com ara l'ofrena al cementiri o la lectura pública de textos de Benjamin, el programa girarà sobretot al voltant de dues taules rodones a la sala La Congesta: Paisatge urbà i art públic, l'environament, el dia 4, i El paisatge i el lloc de l'art, l'endemà. Hi haurà, també, la projecció del film La forme et le lieu, en què es revisa la trajectòria de Karavan, i d'un documental elaborat a partir d'imatges obtingudes durant la inauguració de 1994, a la qual va assistir Lisa Fittko (1909-2005), la dona que va ajudar Benjamin a travessar la frontera des de Banyuls el setembre de 1940 i en la mirada de la qual, asseguda en silenci a primera fila durant l'acte oficial, hi havia una ombra d'estupor per la mort d'aquell alemany que, malgrat tot, no havia pogut salvar.

“Mai no podrà ser una gran cosa, però té la pertinència de ser alguna cosa”, declara Parcerisas a propòsit de l'associació Passatges, amb la qual vol promoure també accions encaminades a reactivar la vida social, econòmica i cultural de Portbou, recuperant per exemple edificis en desús com ara l'hotel Tèrminus, la Casa dels Maquinistes, les garites de la duana o l'antiga seu de la Telefònica com a espais de memòria.

De tota manera, l'entitat també té propòsits ben terrenals, com ara contribuir a millorar les infraestructures d'un municipi que, des del desmantellament de la duana, conviu amb “una estació de ferrocarril d'una monumentalitat estatal i unes comunicacions deficitàries i esquifides”.

Publicat a:

Font del document:
http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/771038-lindret-mes-bonic-del-mon.html?cca=1&piwik_campaign=rss&piwik_kwd=portada&utm_source=rss&utm_medium=portada&utm_campaign=rss